

HUNNEBEDDEN IN DENEMARKEN.

Willen wij onderrigt ontvangen omtrent het leven en bedrijf, 't welk in lang vervlogen eeuwen zich in Denemarken bewoog, dan moeten wij afdalen in de *Graven* van diens voortijd, welke duidelijker tot ons spreken dan kronyken en sagen, en een boek zijn, rijk van inhoud, dat slechts opengeslagen behoeft te worden, om ons met de oudheid bekend te maken.

Na een zorgvuldig onderzoek van vele hunnebedden, heeft men, volgens de verschillende daarin gevondene voorwerpen, drie tijdperken aangenomen, de Steentijd, de Bronstijd en de IJzertijd.

De aanzienlijke overoude gedenkteekenen, die men als oude graven of hunnebedden kent, zijn lage, van aarde opgeworpene heuvelen, die door eene menigte groote, regt opstaande steenen omringd zijn, en op wier rug zich kamers, van groote steenen te zamengesteld, bevinden. Hoewel ontelbare hunnebedden, om der steenen wille, geheel vernield en weggeruimd zijn, zoo bestaan er toch nog in Denemarken talrijke zulke voorwerpen, *die gewoonlijk in de grootste menigte aan de zee-kusten worden aangetroffen.* Men kan deze steenen graven naar hunne gedaante in twee klassen onderscheiden, *ronde graven en langwerpige graven.*

Aan de omheining van aardheuvelen met groote steenen is veel vlijt en zorg besteed. Men ziet soms meer dan honderd kolossale blokken in een langwerpig ronden kring om den voet des heuvels heen geplaatst, en dat wel in

oorden, waar niet alleen tegenwoordig, maar waarschijnlijk ook in vroegeren tijd, zulke steenen *niet* gevonden worden. Tusschen beide vindt men zelfs sporen, dat de heuvels oorspronkelijk met twee of meer ringen van groote steenen ommuurd zijn geweest.

De steenen kamers, welke op den rug dezer heuvelen gebouwd zijn, bestaan uit een deksteen, die op verscheidene, in een kring geplaatste, draagsteenen rust. De deksteen heeft soms een omtrek van 15 tot 20 ellen, bij eene lengte van 4 tot 5 ellen. De naar beneden gekeerde zijde, die de zoldering der kamer uitmaakt, heeft steeds eene effene oppervlakte, terwijl de bovenzijde altijd eene regelmatige gedaante heeft. Desgelijks zijn de draagsteenen slechts aan die binnenzijde effen.

De grootste zijn de langwerpige graven, welke drie steenen kameren bevatten: eene groote in het midden, en eene kleine op ieder einde. De talrijkste zijn die met twee kameren, wier vorm echter niets opmerkelijks heeft. De ronde graven onderscheiden zich alleen dáárdoor, dat de heuvelen kleiner zijn, en meestal slechts eene kamer bevatten, die echter in grootte voor de kamers der langwerpige graven niet onder doet. Eene groote menigte van zulke kamers is vroeger opgegraven en onderzocht, waarschijnlijk meest door menschen, die daarin schatten meenden te zullen vinden. Uit dien hoofde staan zij veeltijds open, maar oorspronkelijk zijn zij met aarde bedekt geweest, doch zóó, dat een deel van den deksteen zichtbaar was.

De steenen kamer is de eigenlijke begraafplaats, waarin zelfs verscheidene lijken bijgezet werden. Bij het onderzoek van nog onaangeroerde en ongeschondene grafheuvels heeft men waargenomen, dat zij steeds de beenderen van een of meer onverbrande lijken inhouden, benevens pijlsپitsen, lanzen, messen en bijlen van vuursteen, beenen

voorwerpen, sieraden van barnsteen of been, en met losse aarde gevulde kruiken. Voorheen geloofde men, dat de oudheden, welke men in deze kameren vond, offergereedschappen, en dat de opgerigte steenen en heuvelen gerigtsplaatsen, offeraltaren en godenverblijven geweest waren. Men zeide, dat de langwerpige graven gerigtsplaatsen waren, tot het houden van volksvergaderingen, om over gemeenschappelijke belangen te beraadslagen, twisten te beslechten enz. Op de groote in het rond staande steenen zouden dan de regters en de oudsten des volks gezeten hebben, en op de steenen kameren of altaren zoude aan de Goden geofferd zijn. Bij deze offeranden zou het, naar men meent, dus toegegaan zijn: Het offerdier werd op den deksteen gelegd, en, als het gedood was, vloeide het bloed, waaruit de priester waarzegde, of in de kamer of in de holte onder den deksteen. Doch een vlugtige blik op den uitwendigen toestand der steenen en graven bewijst terstond, dat zij voor gerigtsplaatsen ongeschikt waren, dewijl de omstaande steenen niet tot zitplaatsen dienen konden, en eveneens, dat de deksteen der kameren niet voor altaren bruikbaar waren: want om dit te zijn, had de bovenste oppervlakte effen genoeg moeten wezen, om het offerdier daarop te kunnen neêrleggen. Maar het is een regel, zonder uitzondering, dat de vlakste zijde, in plaats van naar boven, altijd naar beneden gekeerd is.

De graven uit den *Bronstijd* zijn van die uit het Steentijdperk geheel onderscheiden. De laatste kenmerken zich voornamelijk door geweldige steen-omheiningen en groote steenen kameren, waarin de lijken onverbrand met voorwerpen van steen en barnsteen neêrgelegd zijn.

De grafheuvelen uit het tijdperk van *Brons* hebben daarentegen geene zware steenringen of kameren, en in 't algemeen geene groote steenen; zij bestaan gewoonlijk van binnen uit een hoop steentjes en van buiten uit enkel

aarde, zoodat zij voor het oog niets dan een kleinen aardhoop vertoonen, die in hoogst zeldzame gevallen door een kleinen steenring omgeven is, en in aarden kruiken overblijfselen van verbrande beenderen, benevens kleine voorwerpen uit metaal bevat. De wijze van begraven in dit tijdperk schijnt de volgende geweest te zijn: men bouwde eene groote houtmijt, waarop het lijk gelegd werd. Wanneer de houtmijt verbrand was, verzamelde men de overgeblevene stukken van beenderen en iets van de naastbij gelegene asch in een aarden kruik, die midden op de plaats van verbranding werd neêrgezetz, en met kleine steenen omgeven. In de kruik legde men bovendien op de beenderen en asch verschillende kleinigheden van brons, als: naalden, knopen, messen, tangen enz., en daar nevens de wapens en sieraden, welke de overledene bezeten had. Daarop werd de kruik met een deksel of platten steen gesloten, geheel met kleine steenen bedekt, tot dat deze een spits oplopenden heuvel vormden, die dan weder geheel met aarde overdekt werd.

Deze grafheuvelen zijn meestal op hoogten aangelegd, van waar men een vrij uitzigt over zee had. Waarschijnlijk wilden de trotsche zeehelden (wikingen of vrijbuiters) niet in afgelegene en besloten hoeken rusten, waar niet eens de wind vrij over hunne graven heen ruischen konde. De zee was hun wieg en bakermat geweest, op haar hadden zij al hun leven rondgezwalkt, en hare golven moesten na hunnen dood nog in hunne nabijheid rollen.

Wat de grafheuvelen uit den *IJzertijd* betreft, vindt men weinige, die met zekerheid daartoe gebragt kunnen worden; terwijl uit het bronzen tijdperk een buitengewoon groot aantal heuvelen overgebleven zijn. Het onderscheid tusschen deze twee soorten is niet scherp afgebakend. De nitwendige vorm zoowel als de inwendige bouw heeft zeer veel overeenkomst. Het grootste verschil bestaat in de

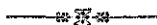
wijze van begraving, daar in de graven uit den IJzertijd de ligchamen meestendeels verbrand zijn, en veeltijds niet alleen het gebeente van den held, maar ook de beenderen van zijn strijdros gevonden worden. Zoo is in het ambt *Wiborg* het skelet van een man met het geraamte van een paard, en daarbij een ijzeren zwaard, eene spoor, eene stijgbeugel, een gebit met kinketting en stangen opgegraven. Een zeer groote grafheuvel in het ambt *Swenborg* bevatte het geraamte van een paard en een mensch, benevens eene menigte voorwerpen van ijzer en daaronder ook een toom of gebit met zilveren platen belegd.

In de graven uit den Steentijd heeft men alleen gereedschappen, beenderen en steenen gevonden, als axten, hamers, speeren, pijlen enz., zelfs vischhaken van steen. Daarom is het hoogst waarschijnlijk, dat de oudste bewoners van Denemarken alleen van de jagt en vischvangst leefden. Hunne kleeding bestond uit dierenvellen.

In het tijdperk van Brons treft men reeds kunstig bewerkte wapenen en sieraden aan van *brons*, dat is een mengsel van koper en tin. Men vindt deze metalen in *Denemarken* niet. Dus moet men aannemen, dat een nieuw volk zich daar heeft ingedrongen, dat, op een hooger trap van beschaving staande, door krijgs- en rooftogten zich levensonderhoud, eer en roem verwierf. Men heeft in de veenen ook zoogenoemde strijdhoorns gevonden, die kunstig bearbeid en zoo goed bewaard zijn, dat men er nog op blazen kan. Desgelijks heeft men drinkbekers van glas en goud gevonden. De kleederen, waarvan men zich in dit tijdperk bediende, waren geweven. Kort na het IJzertijdperk, tegen het einde der negende eeuw, kreeg het Christendom ingang in *Denemarken*; de rooftogten hielden allengs op; met het ijzer konde men den grond bearbeiten; vreedzame handteeringen traden in de plaats van het krijgsumoer; de trotsche helden ver-

dwenen meer en meer; men aanbad niet meer Thor en Odin, maar knielde voor een Mariabeeld, met de klokken, die van de torens klonken, luidde men het fiere, krachtige heidendom ten grave; en Denemarkens heldentijdperk had zijn hoogste toppunt bereikt en verlaten: want het verdween met het heidendom (1).

Z.

KAPITEIN

HARING VAN HARINXMA THOE HEEG (2).

MEDEGEDEELD DOOR

JHR. MR. H. B. VAN SMINIA.

Onlangs kwam mij in handen een klein boekje in duodecimo, waarop ik uwe aandacht wilde vestigen, niet zoo zeer om de voortreffelijkheid van het boek, ook niet, omdat de man, die daaraan tijd en moeite heeft besteed, eene voorname rol op het tooneel onzer geschiedenis heeft gespeeld, maar omdat beide vereenigd, mijns inziens, te belangrijk zijn, om geheel vergeten te worden. Eerst zal ik mij bij den schrijver of liever vertaler van het werkje bepalen, en later met een paar woorden over het boekje zelf spreken.

HARING VAN HARINXMA THOE HEEG, zoon van DOUWE VAN HARINXMA, Kapitein, en van MACHTELD VAN DUNNEWOLDT of DUNEWALT, werd den 27 Augustus 1604 te *Doesburg*, waar zijn vader denkelijk toenmaals in gar-

(1) Uit den *Nordischen Telegraph*, N°. 20, van 16 Februarij 1849.

(2) Voorgedragen in het Friesch Genootschap den 24 Januarij 1856.